

Boštjan Šaver

**Ellis Cashmore: Sports Culture. London, New York: Routledge, 2003
482 pages (ISBN 0-415-28555), 29.95 USD**

Avtor pričujoče knjige Ellis Cashmore trenutno deluje in raziskuje na Univerzi v Staffordshire v Veliki Britaniji, kjer med drugimi tudi poučuje predmeta *Culture, Media and Sport* in *Sociology of Sport*. Cashmore je doktoriral na znameniti *London School of Economics* s temo o rastafarijanskem gibanju v Angliji – kar je predstavil tudi v svojem monografskem prvcu *Rastaman* leta 1979. Kasneje je na svoji akademski poti objavil vrsto knjig, ki so povezane s tematiko rase, etnij, mladine in športa – za ilustracijo jih naštejmo le nekaj: *The Logic of Racism, No Future: Youth and society, Making Sense of Sports, Out of Order? Policing black people, The Black Culture, Sport Psychology, Beckham*. Ko uvodoma omenjamo njegovo biografsko beležko, pa ne smemo pozabiti na zanimivo opazko. Danes že številni akademiki in raziskovalci prek spletnih strani podajajo informacije o sebi in lastnih biografskih ali bibliografskih drobcih, vendar se le peščica predstavlja na estetsko in vzorno izdelanih predstavitenih straneh. Tovrstna peščica se nemara zaveda, da je osebna predstavitev v sodobnih medijih prav tako del celostne podobe posameznika, kot denimo skrbno objavljeni rezultati akademskih raziskav. V ilustracijo, kaj naj bi bila dobra spletna promocija nekega akademskega imena, navajam Cashmorovo predstavitevno spletno stran (<http://www.staffs.ac.uk/elliscashmore/>).

Delo *Sports Culture* je napisano kot enciklopedija, ki pokriva številna področja povezana s športom: od znamenitih osebnosti, posameznih tematik, dogodkov in organizacij, do zgodovinskih, družbenih in kulturnih kontekstov. Tudi zato je dopolnilni naslov knjige: *An A-Z Guide*. V tej luči Ellis uvodoma zastavlja vprašanje, ki je neposredno tudi povezano z naslovom knjige: kaj je športna kultura oziroma kultura športa? Posredno odgovarja, da živimo v kulturi, v kateri predstavlja šport vse pomembnejšo vlogo. Namreč prehod od marginalne do centralne družbene vloge je v pomembni meri opazen, tj. šport kot osrednja družbena institucija se na ravni posameznika odraža tako v strukturi prostega časa in porabi denarja, po drugi plati pa na institucionalni ravni že dolgo predstavlja jedro kapitalističnega posla, političnih interakcij in globalnega povezovanja. Najboljši primer takšne sinergije so nedvomno *Olimpijske igre*, ki poleg omenjenih združujejo še pomembno simbolno in mitološko dimenzijo.

Avtor opozarja, da številne primerjave, ki institucijo športa v človeški družbi enačijo z živalskim svetom in tekmovalnimi rituali preživetja v svetu narave, niso ravno rdeča nit pričujoče knjige. Namreč teme, ki jih razčlenjuje v delu so tesno povezane z značilnostmi kulturnih artefaktov in načini vpenjanja le teh v svet športa. Pri tem kot izhodiščno točko začrta znamenito ti. *Tylorjevo definicijo kulture* iz teoretskega polja antropologije: v takšnem izhodišču je kultura opredeljena kot kompleksna celota, ki vključuje znanja, prepričanja, umetnost, zakonske in moralne opredelitve, običaje in druge potenciale in navade, ki jih pridobi človek kot pripadnik družbe. V isti sapi pa dodaja, da je Tylorjeva definicija kulture skupaj z opredelitvijo Harryja Kerboja (tj. kultura kot *naučeni del človeškega obnašanja*), izjemno prikladna za teoretsko pristopanje k športu kot kulturi. Potemtakem – opozarja Ellis – kultura športa predstavlja ne le jedro tekmovalnosti, podobno kot ga najdemo v svetu narave, temveč vse tiste dogodke in teme, ki ga obkrožajo in ga utemeljujejo. Drugače povedano kultura športa vsebuje vse zgodovinske okoliščine, na katerih šport temelji, hkrati pa tudi spremembe in tranzicije, v katerih se odražajo številni simboli, miti, jezikovni in ostali označevalci. Tudi zato je potrebno takšno kulturo prepoznati in se jo *naučiti brati*. V kontekstu vsakdanjega življenja bi to pomenilo, da je potrebno v svetu medijev, zabave, spektakla, *enklav življenjskega stila* (kot Ellis povzema Roberta Bellaha in njegove opazke o kompleksni in fragmentirani družbi v postmodernem etru) ipd. posamezne elemente kulture športa najprej prepoznati, nato pa ločiti in razčleniti. Seveda

je v tradicionalnem pogledu šport služil predvsem zabavi in prostemu času, vendar kot opozarja Ellis, je sodobna institucija športa obarvana pretirano ekonomsko, politično, religiozno, nacionalno, globalno ipd., da bi dandanašnji ne bila deležna temeljitih akademskih raziskav.

Kot smo že omenili, posamezni enciklopedični sestavki knjige tako osvetljujejo predvsem izbrane teme, posameznike, dogodke, organizacije v družbenem in kulturnem kontekstu. Tako denimo najdemo številne podatke, ki kontekstualizirajo institucijo športa kot kulturo – denimo podatke o manj znanih filmih o svetu športa, ozadja in povezave številnih sodobnih kulturnih fenomenov športa od zgodbe o košarkarju Jordanu do vzpona znamenite Knightove korporacije *Nike*. Glavna polja kategoriziranja so tako slavni športniki – od Hanka Aarona do Emila Zatopeka, pomembni mediji – od televizijske mreže ABC do znamenite mreže ESPN, pomembne športne institucije – od nogometnega *AC Milana* do kolesarskega *Tour de France*, značilnosti športa – od tveganja do konceptualizacije starosti, sodobni fenomeni popularne kulture – od *Ameriških gladiatorjev* do ti. *temnopoltih atletov*, pomembni teoretiki in teorije v športnih študijah – od klasika Norberta Eliasa do konceptualizacije ti. *muskularnega krščanstva*. Vsekakor je v akademskem pogledu dobrodošlo branje pričujočega dela skupaj z ostalimi sistematičnimi projekti v sodobnih športnih študijah, kakršnega denimo predstavlja delo *Handbook of Sport Studies* (2000), ki sta ga uredila Coakley in Dunning. Dodati pa je še potrebno, da bralca v posameznih kategorijah usmerja avtor z navajanjem raziskav in člankov, ki še dodatno posegajo v izbrano kategorijo oziroma vejo športa.

V pomembni meri najdemo v knjigi *Sports Culture* tudi poglavja o temni plati kulture športa, od drog do razčlenjevanj številnih oblik rasizma, ksenofobije ali seksizma. Ellisovo delo v tem aspektu v pomembni meri vključuje ne le britansko in skromno kontinentalno evropsko šolo športnih študij, temveč več desetletno delo razvite ameriške šole športnih študij, ki predvsem s pomočjo konceptualnega orodja ti. *kritičnih študij* razčlenjuje pojave v športu in kulturi, povezane s številnimi oblikami izključevanja, stereotipizacije, izkoriščanja, ideologiziranja sodobne družbe in vsakdanjih pojavov. Nekatera dela, ki lahko služijo kot spremljajoča bibliografija takšnih branj, so denimo zbornik *Reading Sport – Critical Essays on Power and Representation* (2000), ki sta ga uredili Birrell in McDonald, ali pa delo *Power and Ideology in American Sport – A Critical Perspective* (1998) znamenitega seniorja ameriških študij športa Geoga Sagea.

Na koncu velja omeniti še avtorjevo opozorilo, da gre za delo, ki obdeluje teoretsko polje, v katerem so številne koordinate še neznanka – tudi zato dodaja, da bo delo v prihodnosti deležno številnih izboljšav in dopolnjevanj. Vsekakor ga je moč že sedaj toplo priporočiti, tako kot popoldansko kratkočasenje s slikoviti podatki iz sveta športa kot tudi uporabno referenco in vodilo pri družboslovnih in humanističnih potopih v svet ene izmed mnogih kultur, ki jo danes označujemo z besedo *šport*.

Milan Hosta

**Janez Strehovec (ur.): Teorije igre pri Johanu Huizingi, Rogerju Cailloisu in Eugenu Finku. Ljubljana: Študentska založba, zbirka Koda, 2003
361 strani (ISBN 961-6446-36-3), 5.900 SIT**

prevod Seta Knop, Suzana Koncut, Jaša Drnovšek, spremna beseda Janez Strehovec

Končno – igre je konec, zdaj gre zares. Sistematični izbor treh teorij o igri bo spremenil našo igro, igro vseh, ki jih zanimajo teorije igre. Johan Huizinga, Roger Caillois in Eugen Fink so vsekakor vredni, da jih uvrstimo na seznam literature teoretskega polja v slovenskem jeziku. Urednik Janez Strehovec je po ključu, ki povzema bistvene poudarke posamezne teorije in hkrati